

ریزش و رویش
در صنایع دستی
بهمن نامور مطلق

تجارت

نشریه فعالان اقتصادی

ایرانیان، پیش قراولان
تمدن اسلامی
علی اکبر ولایتی

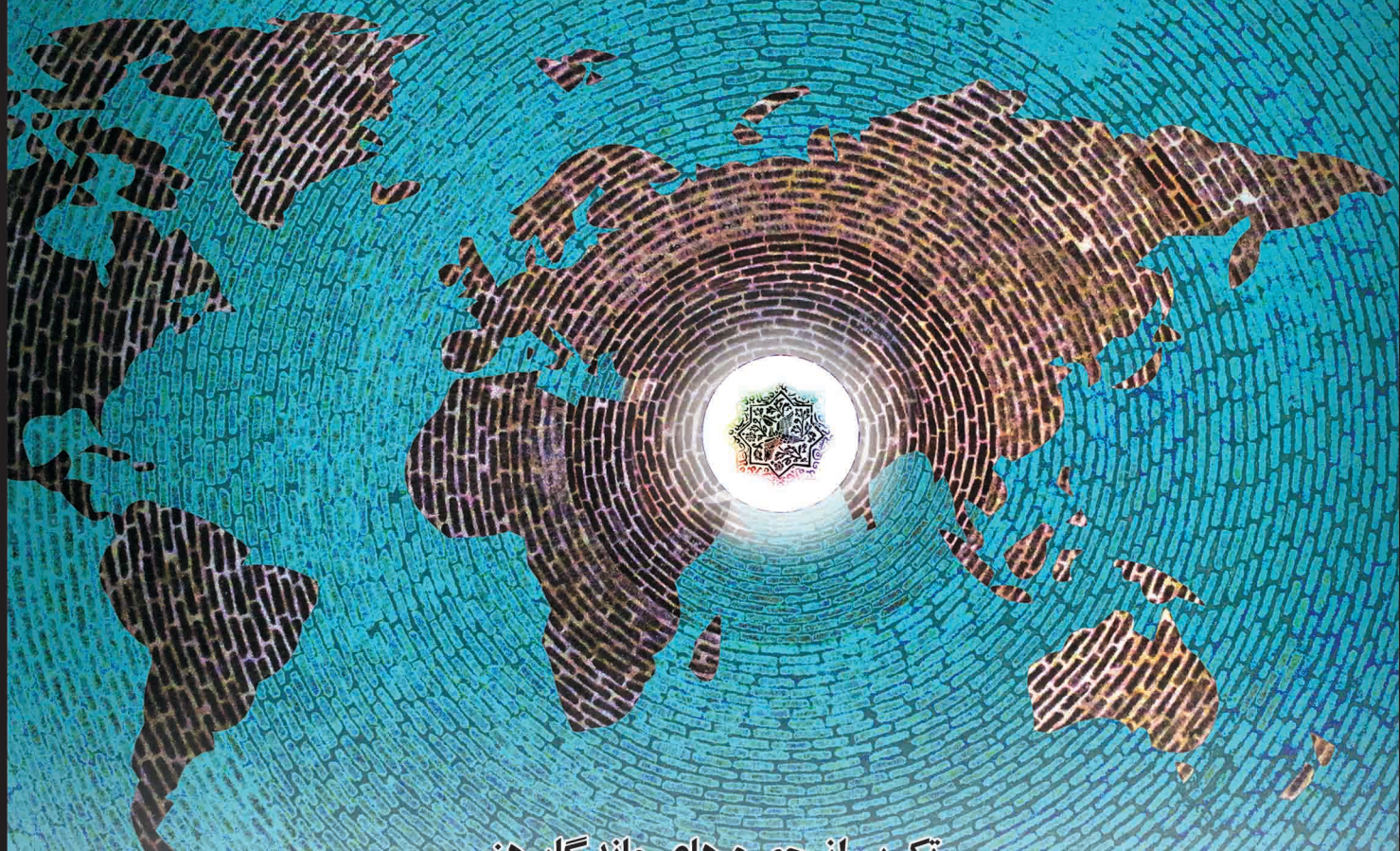
شماره ۱۹۸ | اردیبهشت ماه ۹۵

TEJARAT BARTAR MAGAZINE

وژنه نامه نخستین همایش بین المللی

The First International Conference on
Art and Crafts
in the Iranian-Islamic Culture and Civilization
Declining arts in focus

هنر و صنایع
دین و تمدن ایرانی اسلامی
با تاکید بر هنرهای رو به فراموشی

تکریم از چهره های ماندگار هنر
جشنواره فیلم و عکس هنرهای رو به فراموشی
کارگاه های زنده هنری احیاءگران جوان

www.iriscraft.ir

ایرانیان، پیش قر اولان تمدن اسلامی

۶

۳۲ غبار فراموشی را از روی هنرها برداریم

۳۴ هنرمندان را فراموش کردیم

۳۶ صدا و سیما حامی جدی هنر است

۳۸ دانشگاه، ناجی هنرهای روبه فراموشی

۴۰ هدفمان تقویت هنر است

۴۱ کار کرد های ویژه هنر و صنایع دستی

۲ درباره همایش

۳ سازمان سیاست گذاری و برگزاری همایش
بین المللی هنر و صناعات

۶ ایرانیان، پیش قر اولان تمدن اسلامی

۷ اقتصاد هنر؛ شاه کلید توسعه صنایع دستی

۸ ریزش و رویش در صنایع دستی

۱۰ سر آغاز گفتمانی جدید

۱۱ استفاده از خبرگان هنر

۱۲ اقتصاد خلاق؛

راهی به سوی توسعه اقتصاد بدون نفت

۱۳ گام نخست، احیای هنرهای فراموش شده

۱۵ پیشتازان عرصه هنر

۱۶ رسالت رشته صنایع دستی در دانشگاه ها،
امیدها و چالشها

۱۷ سخنی کوتاه در خصوص هنر و کار آفرینی

۱۸ تقابل تأمل برانگیز مدرنیته با سنت

۱۹ آموزش هنرهای سنتی در نظام استاد شاگردی

۲۰ ضرورت ایجاد رشته اقتصاد هنر

۲۱ طاعون «فراموشی استاد»

گفت و گو

۲۴ نجات ۱۲ رشته هنری

۲۶ نقش جهان میدان هنر شود

۲۸ حیات هنر در گرو اقتصاد است

۳۰ فناوری در خدمت هنر

چشنواره عکس و فیلم

۴۴ معرفی آثار برگزیده چشنواره

۴۶ برندگان چشنواره فیلم و عکس

هنرهای منتخب

۵۹ زری بافی

۶۰ حجاری سنگ

۶۲ گره چینی

۶۴ پاپیه ماشی

۶۷ سوخت

۶۸ مشبک فلز

۷۱ فیروزه کاری

۷۴ چهره های ماندگار هنر

چکیده مقالات

۷۸ مقالات فارسی

۹۲ مقالات انگلیسی

نشریه اقتصادی

تجارت بزر

TEJARAT BARTAR MAGAZINE

نشریه خبری، تحلیلی در زمینه اقتصاد استان اصفهان
سال دوازدهم / شماره ۱۹۸
ویژه نامه نخستین همایش بین المللی هنر و صناعات
در فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی

■ صاحب امتیاز و مدیر مسوول:
سیدرضا حسینی

■ سردبیر:

مجید علی تبار

■ دبیر اجرایی:

رسول بیدرام

■ سیاستگذار:

زیر نظر شورای سردبیری

■ چاپ:

رسانه برتر

■ همکاران تحریریه:

مجتبی نیک اقبال - هاجر مرادی - امین مهدوی
سیما سیف عسگری - بهزاد طباطبایی - میترا ولی زاده
شیده یوسف طالشی - شیما ترابی

■ صفحه آرایی: محدثه دهقان نصیری

■ تدوین: کیوان کیوان پور

■ با تشکر از:

صادق حفیدی - فریبرز بارانی فرد - سلیمه امیری
زهره صادقیان - سعیده سپاهی - فاطمه مسعودپور
مرضیه فتاحی - زهرا کیانی - ساحله باقرپور
نسرین زمانی - الهام درویشی - مصلح یعقوبی

■ وب سایت: www.tejaratbartar.com

■ کانال تلگرام: @tejaratbartarmag

■ نشانی:

اصفهان، بلوار وحید، بن بست مظاهری، پلاک ۱۸

■ تلفن: ۰۳۱-۴۶۲۵۵۰۷۰

■ پیامک: ۱۰۰۰۳۸۱۰۸

ویدئوهای خبری نشریه تجارت بزر

ضمیمه چند رسانه ای نشریه تجارت بزر در صفحات داخلی ببینید

aparat.com/tejaratbartar

گام نخست، احیای
هنرهای فراموش شده

۱۳

ریزش و رویش در
صنایع دستی

۸

احیای سرمایه‌های نمادین

گام نخست، احیای هنرهای فراموش شده

محسن رنایی
استاد دانشگاه اصفهان

ما داریم فراموش می‌شویم. هویت یک ملت به داشته‌هایی است که در پهنای تاریخ توانسته است آنها را تبلور و تجسم عینی و بیرونی بدهد. تمدن و فرهنگ دو رویه مجسم و نامجسم هویت تاریخی یک ملت است. ملتی که عناصر تمدنی و فرهنگی خود را از دست بدهد بی هویت و بعد به راحتی مغلوب می‌شود. مغلوب دشمن خارجی در جنگ، مغلوب فرهنگ خارجی در مصرف، مغلوب ارزش‌های خارجی در زندگی، مغلوب فناوری خارجی در تولید.

بخش بزرگی از هنرها و صناعات سنتی و تاریخی ما در حال نابودی و فراموشی است. در بسیاری از هنرها و صناعات، دیگر «استاد کار» نداریم و در برخی نیز تنها یک استاد دوران بازنشستگی و کهولت خویش را می‌گذرانند. پر کشیدن هر یک از این استادان یعنی پایانی بر زندگی یک صنعت یا یک هنر ملی ما. ما چشم بر هم گذاشته ایم و هنرها و صنایع دستی ما دارد یک به یک فراموش می‌شود. امروز در نشستی در بنیاد توتنم خانواده (بنیاد توانمند سازی توسعه محور خانواده) که حدود ۵۰ نفر شرکت داشتند حضور یافتیم. اعضای نشست بیشترشان استادان دانشگاه و سرآمدان حرفه خود یا دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری بودند. محل جلسه در سرای عطار (اصفهان) بود. ساختمانی نوساز اما مقهور هنرهای سنتی ما که هر بخش آن با یکی از هنرهای معماری ایرانی تزیین شده است. دیوار اصلی محل جلسه با هنر «کپ‌بری» تصویر سیمرغ داستان عطار را همراه با تصویر «سی مرغ» نمایش می‌داد. از شرکت کنندگان پرسیدم نام این هنر چیست و متأسفانه هیچ کس آن هنر را نمی‌شناخت. ما به کجا می‌رویم؟ (و البته من نیز این‌جا هنر «کپ‌بری» را معرفی نمی‌کنم تا خوانندگان خود به جست‌وجو بپردازند).

قاجاران، از روی عداوت و حماقت، خیلی کوشیدند تا هنر و صنعت شکوفا شده عصر صفوی را نابود کنند اما نشد. اگر شده بود اکنون ما چه داشتیم؟ هیچ. اکنون البته کسی کمر نبسته است که صناعات و هنرهای تاریخی ما را نابود کند اما همه مان به گونه‌ای نانوخته و خاموش با شیوه‌های عمل خود داریم چنین می‌کنیم.

آن جوان متعصبی که به تور بیست‌ها حمله می‌کند؛ یا جوانان تندرویی که مانع به خاک سپاری یک ایرانشناس سرشناس

در ساحل زنده‌رود می‌شوند؛ آن تاجری که اجناس هنری و صنایع دستی چینی را وارد می‌کند؛ آن فروشنده ای که به جای صنایع دستی ایرانی محصولات هنری چینی را در فروشگاه خود می‌فروشد؛ آن خانم خانه داری که به جای هدیه یک آینه خاتم یا یک سفره قلم‌کار، یا یک کاسه میناکار برای جشن تولد دوستش، یک ظرف چینی تزیینی ساخت چین یا فرانسه هدیه می‌دهد؛ آن سیاستمداری که با مصاحبه یا سخنرانی خود زمینه‌های تفاهم میان ما و سایر کشورها و عادی شدن روابط ما با دنیا را از بین می‌برد؛ آن مقامی که مانع حذف روادید میان کشور ما و سایر کشورها می‌شود؛ آن مأموری که در فرودگاه برخورد غیر محترمانه ای با توریست‌ها می‌کند؛ آن کارمند هتلی که با تیبانی با واسطه‌های متقلب صنایع دستی، تور بیست‌ها را سر کیسه می‌کند؛ آن امام جماعتی که نمی‌گذارد در شهر ما کنسرت موسیقی سنتی برگزار شود؛ آن راننده تاکسی که از بی‌اطلاعی توریست‌ها سوء استفاده می‌کند و کرایه‌های گزاف می‌گیرد؛ آن جوانی که به دختر توریست خارجی که تنها سفر می‌کند دست درازی می‌کند؛ همه و همه به نوعی کمر بسته‌اند تا زمینه رشد و پیشرفت هنرها و صناعات سنتی ما را که حیاتشان به توریست‌ها گره خورده است از بین ببرند.

متأسفانه کاهش درآمد نفت و بی‌پولی دولت هم عاملی شده است که در خیلی از حوزه‌ها دولت دیگر نتواند وظایف خودش را در جهت سرمایه‌گذاری برای حفظ، احیا و ترویج این هنرها و صناعات انجام دهد. اگر این وضع ادامه یابد دو دهه دیگر بخش بزرگی از هنرها و صنایع سنتی و تاریخی ما به تاریخ خواهد پیوست.

با سقوط قیمت نفت - که البته پیش‌بینی این است که ادامه یابد و دستکم دیگر افزایش نیابد و نفت نیز به خواهرش ذغال سنگ بپیوندد - منبع اصلی درآمدی یکصد سال گذشته ما رو به افول است و دیگر حتی برای تامین نیازهای اساسی کشورمان هم نمی‌توانیم به آن تکیه کنیم. گاز هم سر در میلیون‌ها بخاری و آبگرمکن و نیروگاه داخلی دارد و دیگر نمی‌تواند منبع درآمد قابل‌اعتنایی برای کشور ما باشد. ما چه داریم جز دو کویر بزرگ، دریاچه‌ها و رودهای خشکیده، نفت ارزان شده، گازی که اسیر الگوی مصرف بی‌رویه داخلی شده و...؟

فرصت چندانی نداریم. نمی‌دانم تا کی اوضاع سیاسی ما با دنیا عادی و معمولی می‌شود. اما تا آن زمان اگر دست روی دست بگذاریم داشته‌های هنری و صنعتی که طی هزاران سال شکل گرفته است را فراموش خواهیم کرد. باید دست به کار بشویم.

گرچه مقامات رسمی دستور داده‌اند که برای هنرها و صناعات در حال فراموشی فکری بشود اما احیای این هنرها و صناعات به دستور نیست. دستور فقط زمینه قانونی آن را مهیا می‌کند. کل جامعه هنری و فعالان حوزه صنایع دستی، دانشکده‌های هنر، دانشجویان و استادان هنر و صنایع دستی، خریداران داخلی و سیاستگذاران باید در یک حرکت ملی برای حفظ و احیای آنها مشارکت کنند.

گام اول چنین حرکتی نیز شناسایی، معرفی و تکریم پیشکسوتان زنده این هنرها و صنایع است. یعنی شناسایی، معرفی و تولید «سرمایه‌های نمادین» این حوزه‌ها. متأسفانه جامعه ما در تولید و حفاظت از سرمایه‌های نمادین اش بسیار ناتوان است. و تأسف‌بارتر این که حکومت نیز به دلایل سیاسی و غیر سیاسی بسیاری از سرمایه‌های نمادین ما را حذف و گوشه نشین یا حتی تخریب کرده است.

به گمان من به عنوان یک حرکت نخستین برای حفظ هنرها و صناعات فراموش شده، لازم است سرمایه‌های نمادین این حوزه‌ها را شناسایی و معرفی کنیم. برای این کار، دانشگاه‌های کشور که رشته‌های مرتبط با هنر و صناعات دستی و سنتی را دارند می‌توانند با کسب اجازه از وزارت علوم، به سرآمدان تمام این رشته‌ها در سطح ملی یا استانی، دکترای افتخاری همراه با مجوزهای رسمی برای تاسیس آموزشگاه مرتبط بدهند. اگر چنین جسارتی داشته باشیم شاید بتوانیم مانع زوال منابع هویتی‌مان شویم.

پیشازان عرصه هنر

ما وارثان عصمت رنگین اعصاریم؛
ما فاتحان شهرهای رفته بر بادیم؛
با صدایی ناتوان تر زآنکه بیرون آید از سینه؛
ما ناقلان قصه‌های رفته از یادیم؛

دیرگاهی است نسیم رحمت دوست از صبح ازل از ستیغ عشق به دشت پر وسعت هستی می‌وزد و جانهای تشنه زیبایی در وزش های جان بخشش به رقص جاودانه هنر ایستاده‌اند. اما حیف که چرخ بی رحم زمان و طوفان پر غبار فراموشی و چه بی رحم شاخ و برگ خاطره‌ها را می‌شکند و یادها را به تاراج فراموشی می‌کشد.

در این میانه دلپایی بی‌قرار که همراه دردمند دغدغه‌های فرهنگ و هنر بوم ایران و سرزمین اسلام بوده‌اند با هم شده‌اند و دست فریخته‌گی به هم داده‌اند تا صنایع و هنرهای فراموش شده را دوباره پیش چشمان قدر شناسان مردمان روزگار ما به تماشا بگذارند. این صنعت و هنر آیا جز تجلی اسماء حسنا دوست بوده که هوالمصور والجمیل: پس ارزشهای نهفته در آن معرفت اسماء حسنا الهی است و چه شعور شیرینی. این آگاهی بخشی از با هم بودن ما را شکل دهد و خدای هستی و خالق آدمی خود معلمی کرد که الر حمن، خلق الانسان، علمه البیان، و تعلیم به قلم را ستود پس ستودگان حریم هنر آموزش در گوشه‌ای دیگر از محفل مان به بزرگداشت تعلیم هنر پرداختند. و او زندگی آدمی را بر معیشت پر رضایتی بنا نهاد که هو الرزاق و انسان را به ابتغاء فضل الهی ترغیب کرد. پس پیش‌تازان عرصه اقتصاد نیز در کناره دیگری از کرانه زندگی هنر را به تجلی اسم هو الرزاق ذوالقوه‌المتین گره زدند.

و اینک این شما و این بزم زندگی و این ما و بال گسترده خاکساری در همایش ...

مهدی مطیع
دانشیار گروه الهیات
دانشگاه اصفهان